رویدادها، همایش‌های ادبی و نقش نهادهای فرهنگی ایران و اتریش(ویراست اول)

۱. درآمد: دیپلماسی فرهنگی در سایه سیاست

روابط فرهنگی ایران و اتریش در دوران معاصر آمیزه ای از تضادهاست: از یک سو فشارهای سیاسی، تحریم‌ها و تنش‌های دیپلماتیک، از سوی دیگر وجود کانال‌های فرهنگی که حتی در سخت‌ترین دوره‌ها نیز فعال مانده‌اند. این تعاملات دوجانبه از طریق نهادهای رسمی و نیمه‌رسمی مدیریت می‌شوند که هرکدام با رویکردی خاص، چراغ گفتگوهای فرهنگی را روشن نگه داشته‌اند. درک نقش این نهادها نیازمند تفکیک میان سه سطح است: دیپلماسی فرهنگی رسمی دولتی، نهادهای آموزشی-فرهنگی، و رویدادهای ادبی و هنری.

۲. رایزنی فرهنگی ایران در وین: ساختار و محدودیت‌ها

رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در وین(Kulturinstitut der I.R. Iran in Wien) ، واقع در Schottenfeldgasse 8، از نهادهای محوری ترویج فرهنگ ایرانی در اتریش است. این نهاد در طول سال‌های فعالیت خود با برگزاری مستمر برنامه ایی چون آموزش زبان فارسی، نمایشگاه‌های هنری، کنسرت‌های موسیقی ایرانی، نمایش فیلم و همایش‌های علمی-فرهنگی برگزار کرده است. در کنار رویدادهای منظمی چون شب‌های شعر حافظ و بزرگداشت مفاخر کلاسیک، بستری برای تبادل فرهنگی فراهم ساخته است.

با این حال، این نهاد با یک محدودیت ساختاری مهم روبه رو است. رایزنی فرهنگی در اتریش، همانند رایزنی‌های ایران در سایر کشورها، فاقد منابع مالی مستقل کافی برای برگزاری برنامه های مختلف از جمله برنامه‌های آموزشی است. بودجه آموزشی این نهاد عمدتاً از سوی بنیاد سعدی تأمین می شود که خود نیز با محدودیت‌های بودجه‌ای روبروست. این وابستگی مالی، استقلال عمل رایزنی در طراحی برنامه‌های بلندمدت را محدود می‌کند].[۱]

۳. فرهنگسرای اتریش در تهران: یک استثنای تاریخی

«فرهنگسرای اتریش در تهران» (Österreichisches Kulturforum Teheran - ÖKFT) که در سال ۱۹۵۸ تأسیس شد، جایگاه استثنایی در تاریخ دیپلماسی فرهنگی ایران و اروپا دارد. این مجموعه تنها نهاد فرهنگی غربی است که پس از وقوع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ در ایران باقی ماند. در دورانی که مراکزی چون انستیتو گوته

آلمان و بریتیش کانسیل بریتانیا ناچار به ترک ایران شدند، رویکرد آموزشی و علمی غیرسیاسی اتریش سبب ماندگاری این مرکز و تبدیل آن به یک پل ارتباطی میان ایران و اروپا شد].[۲

امروزه، این فرهنگسرا با آموزش سالانه بیش از ۳،۵۰۰ دانشجو در دوره‌های یادگیری زبان آلمانی، دارا بودن غنی ترین منبع مکتوب آلمانی در ایران با کتابخانه ای شامل بیش از ۸،۰۰۰ جلد کتاب، برگزاری رویدادهای هنری مشترک و نیز اجرای پروژه های بلندمدت در حوزه های فلسفه، ادیان، معماری و .. یکی از فعال‌ترین مراکز فرهنگی خارجی در ایران است].[۳

٤. همایش‌های دوجانبه: حافظ-گوته به مثابه نماد

یکی از قالب های الهام‌بخش همکاری فرهنگی ایران و اتریش، همایش‌های «حافظ و گوته» بوده است. این همایش‌ها که هم در وین و هم در تهران برگزار شده‌اند، از پیوند تاریخی هامر-پورگشتال، حافظ و گوته به عنوان نماد گفتگوی فرهنگی استفاده می‌کنند. مزیت بنیادین این قالب همکاری فرهنگی این است که ریشه در یک پیوند دویست ساله دارد؛ پیوندی اصیل و فراتر از رویکردهای سیاسی که هیچ جریانی نمی تواند اهمیت فرهنگی آن را انکار یا دستخوش تنش های دیپلماتیک کند. این همایش‌ها معمولاً شامل سخنرانی‌های علمی، شعرخوانی دوزبانه و اجرای موسیقی است.

«خانه حکمت ایرانیان در وین» به عنوان نهادی نیمه‌رسمی مرتبط با رایزنی، کوشیده مدل جدیدتری از گفتگو را تجربه کند: نشست‌هایی که در آن‌ها اندیشمندان ایرانی و اروپایی درباره حکمت، اخلاق و گفتگوی تمدن‌ها بحث می‌کنند. ارزیابی عملکرد این نهاد نیازمند پژوهش مستقل است، اما قالب آن در صورت پیاده سازی اصولی می‌تواند یک کانال واقعی برای دیپلماسی فرهنگی باشد.

٥. نقش دانشگاه وین

انستیتو ایران‌شناسی دانشگاه وین نیز از طریق برگزاری همایش‌های علمی- تخصصی و دوره‌های آموزشی مشترک در حوزه تاریخ، زبان و فرهنگ ایران، بسترسازی برای تعاملات دانشگاهی میان پژوهشگران، استادان و دانشجویان دو کشور، و همکاری با مراکز علمی برجسته در ایران از جمله دانشگاه تهران، نقش کلیدی در برقراری تعاملات فرهنگی-علمی بین دو کشور ایفا کرده است.].[۴

۶. نتیجه‌گیری: پویایی در میان تضادها

بررسی مناسبات فرهنگی بین ایران و اتریش نشان می دهد که می توان با تکیه بر نمادهای هویت ساز و غیرسیاسی چون میراث ادبی حافظ و گوته سنت گفتگو و تعامل مستمر و پایدار را همچنان زنده نگاه داشت. عملکرد مثبت نهادهایی چون رایزنی فرهنگی ایران در اتریش و انجمن فرهنگی اتریش در ایران، در کنار پیوند ها و همکاری های دانشگاهی و نخبگانی دو کشور اثبات می کند که می توان فراتر از چالش های ساختاری و تنش های سیاسی الگوهای منحصربه فردی از تداوم دیپلماسی فرهنگی را به نمایش گذاشت. هرچند برای اینکه این تداوم به عمق برسد، نیازمند سرمایه‌گذاری بلندمدت‌تر و با اثر پذیری کمتر از نوسانات دیپلماتیک است.

منابع و مآخذ:

منبع فارسی:

- **[۱]** بنیاد سعدی: گزارش سالانه فعالیت‌های بین‌الملل) .saadi.ir دسترسی: ۱۴۰۳). — ساختار مالی رایزنی‌های فرهنگی ایران در خارج.

منابع انگلیسی:

- **[2]** BMEIA Österreich: «Das Kulturforum Teheran — Geschichte». Bmeia.gv.at/kf-tehran (دسترسی: ۱۴۰۳)
- **[3]** BMEIA Österreich: «ÖKFT-Bibliothek». bmeia.gv.at/kf-teheran/projekte/oekft-bibliothek. — «mehr als 3.500 Schüler pro Jahr».
- (دسترسی: ۱۴۰۳).
- **[4]** Institut für Iranistik, Universität Wien: «Kooperationen». iranistik.univie.ac.at. (دسترسی: ۱۴۰۳).
- **[5]** Bahar, Massumeh: «Cultural Relations between Iran and Austria: An Overview». (۱۳۹۵ ارائه در همایش ایران-اروپا، تهران،).